אויף פרעמדע וועגן

א שפאנענדער ראכאן פון די ליידן און קאמף פון דעם אידישן וואנדערער

פון דר. ל. ב—ן

(פארטזעצונג)

— יא, יא, מאדאם, — האט זיך עטיני־בערג אפגערופן, שוין באליידיקט פון דעם, וואס אים איינלאדן האט זי זיך ערשט נעדארפט דערמאנען: — א־מ־ר־י־ק־ע! — ניט נאר אין די פריינט פארגעסט מען דא, מען פארגעסט דא אפילו, ווער עלטער איז, כע, כע, כע! דעספעקט, געדיינק ווער דו ביזט — כע, שפיי זיך אויס! . . . דו ביזט אויס? פערד, פאר! . . . יא, מאדאם — האט ער פלוצלונג געזאגט — וואר לאריא האט געטאן א גוטן שידוך. ווען ער איז געווען בײ מיר אין קיעוו, האט זיך עס אים אפילו ניט גע'חלום'ט . . . א שיינע, געבילדעטע, ווערט צו זיין די פרוי פון אזא אנגעזעענעם מענשן ווי ער איז! . . .

מאשא האט געקוקט אויף אים מיט לאכנדיקע אויגן און זי האט איראניש געשמייכלט! . . . .

— זעט איר — האט אניוטא זיך אפ־גערופן מיט א שמייכל — ווי מיין מאן קאן זיין העפלאך? וויפיל קאמפליטענטן ער האט אייך איצט אנגעזאגט?

— איך דאנק אייך, מר. עטינבערג פאר די קאמפליטענטן; אבער איך דיינק, אז איך בין ניט ווערט צו זיין וואלאר דיא'ם פרוי. ניט אמת, מיס עטינבערג?

זי האט זיך שנעל א קער געטאן צו ליובא'ן און איר אנגעקוקט מיט לאכנדיקע אויגן.

א סך הייסע וואסער

אונזער אפשאנאל הייסע וואסער באהייצונג רייט ניט אייך א סך הייסע וואסער צו ערעוצירטע רייסט.

פאר אינפארמאציע

טעלעפאָנירט 842 312

אָדער 842 314

Winnipeg Electric Company

פיר סטארס:

Appliance Dept., Power Bldg., Portage & Vaughan;
1841 Portage Ave., St. James;
Marion & Tache St., St. Boniface
511 Selkirk Ave.

פאסירונגען פון דער אלטער היים

(שלום פון זיים 2)

לען, ווייל א פאטש — אזוי האבן די גב־אים גע'טענט'ט — איז ניט קיין פעלך. א פעקל איז שחורה, א פאטש איז מורא. הקיצור, מזל דארף מען האבן!

* * *

קיין נייע רעלאטיוויטעט־טעאריע האט יעקב האלצמאן ניט דערפונדן און צווישן די גרויסע פערזעלאכקייטן פון אונזער דור פארגעסט ער. דער בראנקסער "שאפ־שניידער", גאר א קליינעם אדם; און כאטש ער איז א בירגער פון קאלומבוסעס מדינה, דאך איז ער א קבצן מיט אלע פויר לישע קבצנים צוגלייך. ער פארדינט אבער, אז זיין נאמען זאל דאך פארצייכנט ווערן. ער איז א העלד. אן אן אייגענעם גראשן געלט איז ער איבערגעפאהרן דעם אטלאנ־טישן אקעאן אין זיין אין העלדישן קייט באשטייט אין זיין אין איבערגעגעבענע הייט צו זיין געוועזענער ארימער שוועגע־רין. א מענש מיט אזא איידעלן כאראק־טער איז זעלטן צו געפינען.

יעקב האט געהאט א ברודער אין אס־טראוו, אן ארימען קרעמער, ברוך האלצ־מאן האט אר געהייסן. ברוך איז געווען א איד א חלוש, א הוסטער לא עלינו, אלע מאנטאג און דאנערשטאג פלעגט ער זיך פארקיקן אן אריינלייגן זיך אין בעט. מיט דריי יאר צוריק האט זיך ברוך שטארק פארקילט — ער האט זיך אריינגעליגט אין בעט און איז מער ניט אראפגעגאנגען. חנה־הינדע, זיין ווייב, א פרוי פון עטלאכע יאר, איז דאן געבליבן מיט אן ארימע אלמנה. און זי וואלט זיך גיר געטרייסט פון איר צער, דען וואס האט זי סיי־ווי־סיי געהאט פון איר קראנקן מאן? אליין איז זי אבב אויך ניט מיאוס, זי שפירט זיך גאנץ יונג און געזונט און וואלט נאך געקאנט טאן א צווייטן מאל א גוטן שידוך. אבער דא הויבט זיך אן איר אומגליק.

חנה הינדע האט לאנג ניט געטראכט און האט זיך גענומען משתדל זיין ווענן פארן קיין אמעריקע, כדי צו נעמען חליצה ביי איר שוואגער יעקב'ן. אבער ווי אזוי באקומט מען א ווייב? און אלע אירע שתדלנות'ן אין אמעריקאנער קאנסולאט, סיי דורך דעם היגן ראבינאט און סיי דורך באקאנטע, האבן איר גארנישט ניט געהאלפן.

עס איז אריבער א צייט און חנה הינדע האט זיך מיאש געווען פאר איר חליצה־פלאן, זי האט זיך אבער ניט מיאש געווען פון נאך אמאל חתונה צו האבן. זי האט פארלאזן אסטראוו און האט זיך איר־בערגעזוינט קיין מאלווא. דארט, וואו מען קאן איר נישט. זי האט אויך גלייך גע־טראפן אויף א שדכן און האט זיך גע־לאזט ריידן א שידוך. אליין א ווייבל א "קאוואק" — האט זיך אויך גלייך באקומען א בעלן אויף זיך. דער טאג פון דער חופה איז מיט מזל באשטימט געווארן!

א טאג פאר דער חופה האט זיך, אבער חנה הינדען גע'חלום'ט א בייזער חלום: זי שטייט מיט איר באשערטן אונטער דער חופה און פלוצלונג פאלט עס אריינדער איר שטארבט אוועק. אן ענלאכן בייזן חלום האט אויך איר באשערטער געזעען יענע נאכט.

אויף מארגן האט זיך דאס צוקונפטיקע גארפאלק באנענגט מיט בלאטע פנים'ער. חנה־הינדע האט פארשטאנען, אז דער ענין חליצה וועט איר ניט גלאט אריבער און האט געבעטן איר חתן אפצולייגן די חופה אויף אן אומבאשטימטן טערמין — זיין הסכמה האט זי אויך גלייך באקומען.

חנה הינדע האט זיך ווידער ענערגיש גענומען צום ענין חליצה. אויב זי אליין קאן ניט פארן קיין אמעריקע, קאן דאך יעקב קומען קיין פוילן. אלזא וואס, וואו נעמט מען געלט פאר אים, פאר דער אר־מען שוואגער, אויף הוצאות? דאס זי זיך פאר'משכנ'ט, ווי־פיל זי האט נאר גע־קאנט, אירע קרובים האבן איר אויך אבי־סעל ארויסגעהאלפן, און זי האט יעקב'ן אוועקגעשיקט 100 דאלאר אויף הוצאות, ער זאל קומען איר געבן חליצה. געלט אויף צוריקצוגעבן האט זי אים מיט צוגעזעגט...

און דא הויבט זיך ברוך שטארק פארקילט — ער האט זיך אריינגעליגט אין בעט און איז מער ניט אראפגעגאנגען. חנה־הינדע, זיין ווייב, א פרוי פון עס־לאכע און דרייסיק יאר, איז דאן געבליבן אן ארימע אלמנה. און זי וואלט זיך גיר געטרייסט פון איר צער, דען וואס האט זי סיי־ווי־סיי געהאט פון איר קראנקן מאן? אליין איז זי אבב אויך ניט מיאוס, זי שפירט זיך גאנץ יונג און געזונט און וואלט נאך געקאנט טאן א צווייטן מאל א גוטן שידוך. אבער דא הויבט זיך אן איר אומגליק.

מאשא האט איר א כאפ געטאן אונ־טער'ן האנט, דערלאנגט אניוטא'ן און עטינבערגן די האנט מיט די ווערטער:

— דערווייל, מר. עטינבערג, באערט אונז, ארימע אמעריקאנער דאקטוירים, מיט אייער אנווענדהייט, ווען איר וועט ווערן א פראפעסאר, וועלן שוין זיין אנ־דערע דבורים. גוד־באי! . . .

און ווען ער איז געבליבן מיט אניו־טא'ן, האט ער זיך געווענדעט צו איר מיט די ווערטער:

— גוט, הא? גענעבן איר טאבאק שמעקן? . . . .וואלדאיא — גנב, כא, כא, כא!

* * *

ביי דאקטאר עפשטיין'ען אין פראנט צימער האבן זיך גענומען קלייבן געסט. אייניקע פון די "סמעטענע" פון דער רוסיש־אידישער קאלאניע זיינען שוין גע־ווען אין א ווינקל און האבן גערעדט צווי־שען זיך.

דאקטאר עפשטיין אליין, אין א ווייר־טער וועסט און איז א שוואצער אנצוג, איז געווען פארנומען לעבן טיר, ווייל יעדע מינוט פלעגט אנקומען א נייער גאסט.

איבער זיין ליינגלאכן פנים, מיט זי קארע, קלוג אויגן און מיט דעם שווארצן צען בערדל "אלא־פראנסע", האט גע־שוועבט א פריינטלאכער שמייכל. און יעדעס מאל, ווען עס פלעגט זיך דער דאזיקער שמייכל נעמען באוועגן שנעלער און ברייטער איבער זיין גאנצן פנים, אלעס פלעגט זיך דאן ביי אים שנעל באוועגן: אי די קליינע, ווייסע, כמעט פרויען הענט, מיט וועלכע ער פלעגט שטארק דריקן דעם גאסט'ס הענט, אי די פיס, מיט וועלכע ער פלעגט אונטער־שפרינגען, צוועמענדיק ביים גאסט זיין אויבער־ראק, זיין הוט, און א. וו. אי די פלייצעס, אי די האלז פון אונטער דעם הויכן, שטייענדיקן קראגן, אי דער קאפ מיט די שווארצע הויך־פארקאמטע האר, זיינע קארע, שמייכלענדיקע אויגן פלעגן דאן ארומשפרינגען פון איבער דעם גאסט'ס פנים ארום אין צימער, אקוראט ווי זיי וואלטן געווטן א פלאץ פאר'ן גאסט . . .

מאשא איז געווען פארנומען אין קיך. דאך פלעגט זי יעדע פינף מינוט אריינ־קומען אין פראנט־צימער, אום צו באגרי־סען זיך מיט די ניי־אנגעקומענע געסט. די בלאנדע האר זיינען ביי איר דעם דאזיקן אויגט געווען אביסל קאקעטיש פארקאמט, א ליבלאכער שמייכל האט געשטראלט אויף אירע ראזעווע ליפן און אין אירע בלויע אויגן. זי איז געווען אנ־געטאן אין א שווארצן זיידענער קלייד, מיט ווייסע שפיצן באפוצט, און מיט א ווייסן פארטוך, האט געטראטן לאנגזאם, ווייגנדיק אין גאנג אירע ביידע פולע ארעמס, אזוי ווי זי וואלט איבער'ן צי־מער געשוואומען . . .

ווי עס איז קאנטיק געווען, האט דער דאזיקער אונט געהאט פאר איר א באר־ונדערע באדייטונג, און זי האט געוואלט אויסזעען שענער און אנגענעמער, ווי ווען ניט־איז . . . .

דער פראנט צימער האט זיך ביסלאנ־ווייז אנגעפילט מיט געסט, אלץ באקאנ־טע פערזאנען: אי ספון איז געקומען, אי בלאק, אי רייכמאן, אי פראפעסאר און נאך אנדערע . . . . זיי זיי־נען געשטאנען און געזעסן צו פאר־ווייז און מער אין פארשיידענע ווינקלאך, און האבן גערעדט און געלאכטערט, געהיצט זיך און געקאכט ווענן אלעס אין דער וועלט, און נעמאכט מיט די הענט און מיט אלע אברים, אט, ווי געוויינלאך, ווען עס קלייבן זיך צוזאמען אידיש־רו־סישע אינטעליגענטן, וואס יעדער פון זיי האט זיין באזונדערן גרויסן "איך" . . .

דאקטאר האבשטיין, א הויכער, לאנ־גער, מאגערער מאן, מיט א גרויער בער־רעל און מיט אומראואיקע אויגן הינטער גאלדענע ברילן, אן אלטער אסימילאטאר, האט צוגעשפארט דאקטאר רייכמאנ'ען צו דער וואנט, אן, האלטנדיק אים פאר א לאיק, האט ער געווטס אים צו איבער־ציינן, אז די איינציקע רפואה פאר די אי־דען איז נאר זיינע, אין בלויז זיינען אי־דיין.

— פארשטייט מיך, דאקטאר, — האט ער זיך געהיצט, האלטנדיק רייכמאנ'ען ביים לאיק: — איך זאג ניט, אין די אנדערע אסימילאטארס, אז די אידן דאר־פען זיך צעמישן מיט אלע פעלקער, צוויי־שען וועלכע זיי וואוינען נאר — דאס נראד ניט! פארקערט, איך בין אבסאלוט דאגען, אז זיי זאלן זיך צעמישן מיט די אייראפייאישע אדער אזיאטישע פעל־קער, ווייל יענע זיינען אדער אפגעלעבט אדר באראבארישע פעלקער . . . איך זאג אבער אז די אידן דארפן זיך צעמישן מיט דעם יונגן, מעכטיקן אמעריקאנער פאלק, ווייל עס איז א פאלק פון איבערמענשן פון וועלכע ניטשע האט אזוי פילאזאפ־פיש־טיף און פאטיש־שיין נעטרויטס...

דאקטאר רייכמאן האט זיך גוטמוטיק צעלאכט.

— לאכט ניט, דאקטאר, דאס איז מיין איינענע טעאריע, וועלכע איז באר־זירט אויף מיין לאנג־יאריקער באקאנט־שאפט מיט אמעריקע און מיט דעם אמע־ריקאנער פאלק און וועלכן איך קאן באר־גרינדן, אי וויסנשאפטלאך, אי . . .

— לאזט אפ מיין לאיק . . . . זעט נאר, איר האט מיר אויסגעריסן א קנעל־פעל! — האט דאקטאר רייכמאן אים פלוצלונג אונטערבראכן מיט א גוטמו־טיקן שמייכל און ער האט גענומען זוכן מיט די אויגן אויף ביידע זייטן און אונ־טער די פיס דעם ארויסגעריסענעם קנע־פעל.

אט באלד! — האט אים אפגע־האלטן דאקטאר האבשטיין און אים אנ־גענומען פאר דער צווייטער לאיק — איך מוז אייך נעבן צו פארשטיין מיין טעא־ריע — איך גיי וועגן דעם שווארצן פאלק, אזוי ווי ווענן דעם שטארקן באפרייטן פאלק. פאולא האט אים שטאנקען איינס נאכ'ן אנדערן דריי קינדער אין פאר דעם דיכטער וועלכער האט זייער ווייניק פארדיגט אין די פאמיליע געווען א שווע־רע לאסט. פיל ערנסטער איז אבער געווען די אינערלאכע דראמע צווישן דעמעל און זיין פרוי.

פאולא, א פרוי פון גרויסער אינטעלי־גענץ און גייסטיקער פיינקייט, איז געווען דעמעלס גייסטיקער פריינדין, מיט וועל־כער ער האט געטיילט אלע זיינע גייסטיקע פרייד און שמערצן. און ביז דעם טויט האט דעמעל זיך געפילט אינערלאך צוגע־בונדן צו זיין פרוי. אבער זיינע זינלאכע עראטישע אינסטינקטן זיינען געבליבן אומבאפרידיקט.

פאר זיין שטארקער עראטישער פערזענ־לאכקייט איז דו וועלט פון פאולא'ן געווען צו ענג, אבל באלד זיינען אנטשטאנען קאנ־פליקטן, די ערשטע דראמאטישע קאנפליק־טען, וועלכע דעמעל האט אויפריכטיק זיך באמיט צו דערשטיקן.

צו יענער צייט האט דעמעל געשריבן צו זיין פריינט, דעם באריטמטן דיכטער ליליענ־קרון, ווענן זיין ליבע מיט פאולא'ן:

"אזא וואראהאפטיקע ליבע, אזא פעס־טער צוואנג צו טיפסטער אינהייט צווישן זייערע נאטורן. יא, עס איז א גליק, א רייך דויערהאפטיק גליק. אבער איך זאג אייך: אפטמאל וואלט איך דאס דאזיקע גליק ניט געוואונשן דעם ערנסטן שונא, אזוי שרעקלאך איז געליבט צו ווערן טראץ אלע ליידנשאפטן! ווען מען ווייסט און מען זאגט זיך: דו ביסט געליבט מיט אלע דיינע אינסטינקטן, נאר ווייל דו האסט אזעלכע אינסטינקטן ביזטו געליבט, — אז דאך שפירט מען דערביי אז דער שטערן פון דעם אנדערן געליבטן וועגן, ווענן די דאזיקע אינסטינקטן ווערן פלוצלונג מיך טרייהייט און פלוכטס־געפיל, און ווענן די אינסטינקטן הויבן אן פאדערן זייער נא־קונפטיקע גרויסע אמעריקאנער פאלק. די שפעטערדיקע אימיגראנטן נאך זיי נען אויף געווען פון די מוטיקסטע און שטארקסטע פון אנדערע פעלקער, ווענ־כע האבן דא, קעמפענדיק פאר זייער עק־וויסטענץ, נאך מער פארשטארקט זייער כאראקטער, און אט פון די מעכטיקע און מוטיקע האט זיך געבילדעט דאס אמעריי־קאנער פאלק . . . פארשטייט איר שוין, אז איך בין גערעכט, ווען איך זאג, אז דאס אמעריקאנער פאלק איז א פאלק פון איבערמענשן? . . . .

— אינטערעסאנט! — האט דאקטאר רייכמאן זיך אפגערופן, גלעטנדיק זיינע וואנצעס.

— א יא אינטערעסאנט? — האט זיך דאקטאר האבשטיין א כאפ געטאן מיט נאך מער התפעלות און נאך שטארקער אנגענומען דאקטאר רייכמאנען פאר דער לאיק: — פארשטייט איר שוין מיין טעאריע? . . . . ווייטער: דאס אידי־שע פאלק מיט פארשווינדן ווערן צווישן די אנדערע פעלקער, אט ווי א קליין טייר־כעלע אין א גרויסן ים . . . דאס איז א נאטור געזעץ . . . די שטארקע מוזן פאר־שלינגען די שוואכע . . . דערפאר זאג איך, אז די אידן דארפן זעען, זיי זאלן פארשלונגען ווערן פון דעם אמעריקאנער פאלק אן ניט פון קיין אנדערן, ווייל . . .

— וואס מיינט איר? — האט אים אונטערבראכן דאקטאר רייכמאן — "די אידן זאלן אליין קריכן צום אמעריקאנער פאלק אין מויל אריין? — איר האלט זיי פאר זעלבסטמערדער, וואס? . . . און ווען זיי ווילן נאך לעבן?

— זיי וועלן אבער מוזן שטארבן פריי־ער אדער שפעטער, אונטערגיין אלס אי־דען, שווינען אנדערע פעלקער! — האט זיך דאקטאר האבשטיין צעהיצט.

— איר אליין וועט אויך מוזן שטארבן בען פריער אדער שפעטער — האט דאק־טאר רייכמאן געענטפערט — וועט אויך מוזן אונטערגיין אלס לעבעדיקער מענש, פארוואס־זשע וויל־טו זיך אייך נאך לעבן, פארוואס־זשע וואר־סט איר זיך ניט דעם טויט אין מויל אריין? איר ווייסט דאך, אז סוף־כל סוף וועט דער טויט אייך פארשלינגען? . . . . ניין, דאקטאר, ניט דאס איז די ריכטיקע רפואה פאר'ן אי־דישן פאלק! . . . .

— אבער . . . . אבער — האט זיך דאקטאר האבשטיין נאך מער צעהיצט, ניט אפלאזנדיק דאקטאר רייכמאן'ס לאיק — איך וועל אייך איבערצייגן . . .

אין דער דאזיקער צייט איז ארויסגע־טראטן פון א ווינקל מר. בלאק, א ווייל־איז ער געשטאנען און געקוקט אויף זיי מיט א ביטערן שמייכל. דאן האט ער־זיך צו זיי צוגעריקט אויף די שפיץ פינ־גער מיט אן אויסגעבויגטן רוקן, אט ווי א קאץ, און ער האט אויסגעשריען:

— אהא, איך־זע, אז די נייע טעאריע האט געקראגן די ריכטיקע טעאריע! . . .

(פארזעצונג — סוסט)

מיט 41 יאר צוריק איז ארויסגע־פארן די ערשטע עלעקטרישע סטריט קאר אין ווינניפעג

מיט 41 יאר צוריק, דעם 26טן יולי, 1889 — איז די ערשטע עלעקטרישע סטריט קאר ארויסגעפארן אין ווינניפעג. ביז יענער צייט זיינען די סטריט קארס געשלעפט געווארן פון פערד. די ערשטע מאסן־טראנספארטאציע אין ווינניפעג האט זיך אנגעפאנגען דעם 19טן יולי, 1877, ווען די ווינניפעגער באפעלקערונג איז באשטאנען פון 6,000 נעשות, אבער דאס איז ניט געווען קיין קאמערציעלער דערפאלג. אין 1882 איז דערשינען אויף די ווינניפעגער נאסן נאך א "באס". אין יענעם יאר האט אלבערט ווילליאם אוסטין פארגעשלאגן א סטריט קאר באריינונג אויף דעלסן. דעם 5טן סעפטעמבער האט ער אריינגעבראכט פיר קארס, די ערשטע קאר איז געלאפן אראפ מיין סט. פון דער מיין קאר הויז ביז דעם סיטי האל. דער גאנצער "ראיינג סטאק" איז דא־מאלסט באשטאנען פון פיר קארס, פיר שליטנס און 20 פערד. יעדע קאר האט אנטהאלטן 24 פלעצער. די "פעיר" איז געווען 10 סענט אדער 15 טיקעטס פאר א דאלאר.

ביי היינטיקן טאג געפינען זיך אין ווי־ניפעג 300 סטריט קארס. זיי פארן אויבער 120 מייל "טרעקס", און זיי לויפן אויבער צען מיליאן מייל א יאר. חוץ דעם פארן ארום פון דער קאמפאני פופציק באסעס און זיי מאכן ארום א מיליאן און 500 טויזנט מייל א יאר. ארום זעכציק מיליו־אן פאסאזשירן ווערן געפירט יעדלאך. די עלעקטריק סיסטעם האט אין יענער צייט אפגעקויפט די פערד קאר סיסטעם און די סטריט רייל־ווייז ווערן איצט אפעריירט פון דער ווינניפעג עלעקטריק רייל־ווייז.

פארשטאפונג גנב'עס אוועק אייער נעווענט

פארטרייבט עס פון אייער סיסטעם מיט קעללאגג'ס אל־ברען

פארשטאפונג גנב'עס אוועק האט בעסטע פון אייער לעבען. עס באריכט אייך פון קראפט, כחות און גזינזנס! און פיעלע מענשען באקריגען נים אז שטענדיגע מיידקייט, אונרייגער צונג, שלעכטער אטעם, זיינען אפט ציכענס אז אייער סיס־טעם ליידט פון פארשטאפונג.

איהר מוזט באזייטיגען גיפטיגע שפייז־אפפאלען פון אייער סיסטעם און עס איז דא א ריכטיגער און גוט־ריכטיגער וועג. פילס, דראגס און געוועהנליכע אפ־פיהר מיטלען גיבען בלויז צייטווייליגע הילף — און זייער דאזיג מוז אימער פאר־גרעסערט ווערען אום צו זיין ווירקזאם.

דער גרונטסאך נאטירליכער רייניגער איז קעללאגג'ס אל־ברען. א געשמאקער סו־ריעל, וואס גיט אייך אייזען אויף צו פרא־ווידירען בלוט — און, איבער אלעס, באַ־זייטיגט עס פארשטאפונג.

דאקטוירים רעקאמענדירען אל־ברען. עס איז גאראנטירט. צוויי עס לעפעל טעג־ליך. אין גראנישע אפאלען — נים יעדען מאלצייט. געדיינקט אז קעללאגג'ס איז דער אריגינעלער אל־ברען — דער פרא־דוקט וואס'מ'לייאנען מענשען האבען גוט־געהייסען.

עס וועט אייך געפעלען דער טעם פון נים אין אל־ברען. עס פון פארשידענע אויפנים. געשמאק מיט מילך אדער קרעם

— פרוכט אדער האניג. מאכט מאפינס מיט דעם. ביי אלע גראסערס, אין דעם רוישען און גרינעם פאקעדזש. ווערט סער־ווירט אין האטעלס און רעסטאראנטס. גע־מאכט פון קעללאגג אין לאנדאן, אנטאריא.

קעללאגג'ס אל־ברען איז אבסאלוט כשר אונטער דער השגחה פון הגרה הרבנים פון מאראנטא.

Kellogg's ALL-BRAN

אויסגעבעסערט אין אינהאלט און טעם

דער דיכטער און זיינע צוויי פרויען

דער דייטשער דיכטער ריכארד דעמעל איז געווען באקאנט אלס דער דיכטער פון דער עראטיק, פון דער שטארקער ליידנ־שאפטלאכער זינלאכער ליבע. צליב דעם צענטן יאר־צייט נאך דעמעל'ס טויט דער־ציילט מען איצט וועגן דעמעלס אינטע־רעסאנטע און מערקווירדיקע באציאונגען צו צוויי אידישע פרויען.

"דעמעל'ס ערשטע פרוי איז געווען פא־ולא אפעגהייער, די שוועסטער פון דעם באוואוסטן אידישן פראפעסאר פראנץ אפענהייער, מיט וועלכן דעמעל איז גע־ווען נאך אין זיין פריער יוגענט שטארק באפריינדעט. פאולא האט אים געשאנקען איינס נאכ'ן אנדערן דריי קינדער אין פאר דעם דיכטער וועלכער האט זייער ווייניק פארדיגט אין די פאמיליע געווען א שווע־רע לאסט. פיל ערנסטער איז אבער געווען די אינערלאכע דראמע צווישן דעמעל און זיין פרוי.

פאולא, א פרוי פון גרויסער אינטעלי־גענץ און גייסטיקער פיינקייט, איז געווען דעמעלס גייסטיקער פריינדין, מיט וועל־כער ער האט געטיילט אלע זיינע גייסטיקע פרייד און שמערצן. און ביז דעם טויט האט דעמעל זיך געפילט אינערלאך צוגע־בונדן צו זיין פרוי. אבער זיינע זינלאכע עראטישע אינסטינקטן זיינען געבליבן אומבאפרידיקט.

פאר זיין שטארקער עראטישער פערזענ־לאכקייט איז דו וועלט פון פאולא'ן געווען צו ענג, אבל באלד זיינען אנטשטאנען קאנ־פליקטן, די ערשטע דראמאטישע קאנפליק־טען, וועלכע דעמעל האט אויפריכטיק זיך באמיט צו דערשטיקן.

צו יענער צייט האט דעמעל געשריבן צו זיין פריינט, דעם באריטמטן דיכטער ליליענ־קרון, ווענן זיין ליבע מיט פאולא'ן:

"אזא וואראהאפטיקע ליבע, אזא פעס־טער צוואנג צו טיפסטער אינהייט צווישן זייערע נאטורן. יא, עס איז א גליק, א רייך דויערהאפטיק גליק. אבער איך זאג אייך: אפטמאל וואלט איך דאס דאזיקע גליק ניט געוואונשן דעם ערנסטן שונא, אזוי שרעקלאך איז געליבט צו ווערן טראץ אלע ליידנשאפטן! ווען מען ווייסט און מען זאגט זיך: דו ביסט געליבט מיט אלע דיינע אינסטינקטן, נאר ווייל דו האסט אזעלכע אינסטינקטן ביזטו געליבט, — אז דאך שפירט מען דערביי אז דער שטערן פון דעם אנדערן געליבטן וועגן, ווענן די דאזיקע אינסטינקטן ווערן פלוצלונג מיך טריהייט און פלוכטס־געפיל, און ווענן די אינסטינקטן הויבן אן פאדערן זייער נא־טירלאכן רעכט, וואס ער וויל נאר באגערן און געניסן און פרעגן ניט נאך דעם "אמתן גליק" ניין, עס זיינען ניטא קיין גליקלאכע פארלאך. אלץ איז נאר אידעאל!"

ווידער און ווידער ציט עס דעמעלן צו אנדערע פרויען, אבער ער קעמפט מיט זיך אליין. ער וויל ווירקלאך בלייבן טרייי זיין פרוי, וועמען ער פארגעטערט אויפריכטיק אלס פריינדין און גייסטיקע העלפערן.

פאולא פארשטייט זיין געמיט, זיין שווערן אינערלאכן קאמף און זי מאכט אים ניט קיין סצענעס, נאר פארקערט זי העלפט אים אליין זוכן אן אויסוועג פון דער לאגע.

דעמעל און זיין פרוי קעמפן צוזאמען פאר א נייער פארם פון צוזאמענלעבן צווי־שען מאן און פרוי. זיי באמיען זיך צו לע־בען אין א מער מאדערנער קאמערראדשאפט ערע. און צו יענער צייט, ווען אלע האבן נאר גערעדט ווענן נשמה און נשמה פריינטשאפט, וואס שטייט העבער פון אלע אנדערע אינטערעסן, איז עס געווען א גרויסער מוט צו שטעלן אפן דר פראגע ווענן די באדערפענישן פון קערפער און צו זוכן אויפצובויען א נייעם ארט געמיינ־שאפט צווישן מאן און פרוי.

אבער די אלע באמיאונגען און פרואוון צו געפינען א נייע פארם דאך דאך לאנג ניט אנגעהאלטן. דעמעל'ס דראנג נאך "פרייהייט" ווערט שטארקער, שטורעמדי־קער, און דא האט אין דעמעלס לעבן נאך מער אין דעם לעבן פון זיין וואונדערבאר־דער גייסטרייכער פרוי פאולא, זיך אפגע־שפילט אן איינגארטיגע דראמע.

פאולא האט איינמאל איינגעלאדן צו זיך פון דער פראווינץ א יונגטלאכע פריינ־דין, א פריש, יונג מיידל, דערצו נאך א גרויסע פארהערער פון דעמעל אלס דיכ־טער. און לויט פאולאס פארלאנג, איז דאס יונגע מיידל, איזי הילדערבראנדט געבליבן אויף א לייזנערע צייט ביי דער פאמיליע דעמעל.

שנעל איז צווישן דער יונגער מיידל און דעם דיכטער אנשטאנען א פריינטשאפט און פאולא האט דאס אלץ געזעען און גע־מאכט זיך ניט וויסנדיק, מעגלאך, אז זי האט ניט געגלויבט, אז פון דער פריינט־שאפט זאל שפעטער ווערן ערנסט. אבער נאך וואהרשיינלאכער איז, אז די קלוגע, אז די ערשטע פרוי, די מוטער פון זיינע דריי קינדער, און דיירא די צווייטע איר־דישע טאכטער, איזי. דעמעל איז די ער־שטע צייט באייסטערט. ער וובל'ט פון נייעם גליק, אין זיין צווייטער פרוי גע־פינט ער דאס וואס ער האט ניט געהאט ביי פאולא. אבער אויך איצט איז דעמעלס גליק ניט גאנץ. עס פעלט אים ווידער דאס רוישען און גרינעם פקעדזש. ווערט סער־ווירט אין האטעלס און רעסטאראנטס. גע־מאכט פון קעללאגג אין לאנדאן, אנטאריא.

קעללאגג'ס אל־ברען איז אבסאלוט כשר אונטער דער השגחה פון הגרה הרבנים פון מאראנטא.

קאָפּ שמערצן

רומאטיזם
נוראלדזשיא
לאמבעגאָ
נוריטיס

אט האט איר א שנעלע הילף!

איך קאנט ניט אלע מאל זיך פארגינען צו סטאפ אייער ארבעט צוליב א קאפווייטיק, אבער איך קאנט אלע מאל קרינען א הילף פאר אזא ליידן! איינער אדער צוויי אספירין טאבלעטס וועט פאר־לייכטערן אייער שמערצנדן קאפ צו יעדער צייט. פיזישטענדיק אומשעדלאך: ווערט רעקאמענדירט פון טויזנטער דאקטוירים. ס'איז א ווירקזאמער מיטל קענען פאקס מיט שמערצן; וואס ווערט גענומען פון מיליאנען מענער און פרויען ווען זיי האבן א פארקילונג, א קאפווייטיק, נורבלדזשיא אדער נוריטיס: רומאטיזם, לאמבעגאָ, שמערצנדע גליעדער, א.ד.ג. עצום די אויסגעפרובירטע דערעק־שאנס וואס קומען מיט אספירין און באַ־גרייפט וויפל ליידן די דאזיקע טאבלעטס קאנען אייך פארשפארן. אספירין האט די דערציציטע באשטעטיקונג. עס גרייפט ניט אן די הארץ, איר ווייסט וואס איר נעמט. אויף יעדער באקס געפינט זי אין רויטן שריפט.

TRADE MARK REG. BAYER ASPIRIN

— וואס־זשע רופט איר "שטודירן", מר. עטינבערג? עס איז אינטערעסאנט טאקע צו הערן — האט מאשא זיך אפ־גערופן מיט א גנב'ישן שמייכל.

— שטודירן? גאנץ איינפאך: א מאן, וועלכער האט זיך אבט יאר געלערנט אין א גימנאזיום, דאן פינף יאר אויף די קורסן פון אוניווערסיטעט — דאס רופ איך שטודירן.

— און ווען איינער פארבאריי־טעט זיך גלייך צום אוניווערסיטעט, ניט באזוכ־דיק קיין גימנאזיום — הייסט עס ניט שטודירן?

— יא, געוויס, געוויס, ווערטע מא־דאם, איך האב אליין געקאנט אזוינע אין קיעוו — האט ער גענעמטפערט — און ווענדענדיק זיך צו אניוטא'ן, וועלכע האט זיך די גאנצע צייט צוגעהערט צו זייער דעבאטע מיט א שמייכל, האט ער גע־פרעגט:

— דו געדיינקסט, אניוטא, די סילעצ־קעס?

אניוטא האט א מאך געטאן מיט'ן קאפ.

— נו, און דאס זעלבע האבן געטאן מאנכע פון די היגע דאקטוירים: זיי האבן זיך פארבאריי־טעט — האט מאשא שא באמערקט.

— אך, וואס פארבאריי־טעטע — האט ער אויסגעשריען מיט הארץ — אין אמע־ריקע זיך פארבאריי־ן! לאכט זיך פון דעם אויס! . . . . אלע זיינען דא גראבע יונגען . . . . איך וואלט אייך גראבקאנ־וויין א קונץ, אז איך צוויי יאר, ווער איך דא, ווען איך וויל, א פראפעסאר . . .

ער האט א מאך געטאן מיט א האנט.

אין דער דאזיקער צייט איז ליובא אריין, אנגעטאן אין איר שווארצן מאנ־טעל מיט דער קראקאוער הוט.

מאשא האט איר א כאפ געטאן אונ־טער'ן האנט, דערלאנגט אניוטא'ן און עטינבערגן די האנט מיט די ווערטער:

— דערווייל, מר. עטינבערג, באערט אונז, ארימע אמעריקאנער דאקטוירים, מיט אייער אנווענדהייט, ווען איר וועט ווערן א פראפעסאר, וועלן שוין זיין אנ־דערע דבורים. גוד־באי! . . .

און ווען ער איז געבליבן מיט אניו־טא'ן, האט ער זיך געווענדעט צו איר מיט די ווערטער:

— גוט, הא? גענעבן איר טאבאק שמעקן? . . . .וואלדאיא — גנב, כא, כא, כא!

* * *

ביי דאקטאר עפשטיין'ען אין פראנט צימער האבן זיך גענומען קלייבן געסט. אייניקע פון די "סמעטענע" פון דער רוסיש־אידישער קאלאניע זיינען שוין גע־ווען אין א ווינקל און האבן גערעדט צווי־שען זיך.

דאקטאר עפשטיין אליין, אין א ווייר־טער וועסט און איז א שווארצן אנצוג, איז געווען פארנומען לעבן טיר, ווייל יעדע מינוט פלעגט אנקומען א נייער גאסט.

איבער זיין ליינגלאכן פנים, מיט זי קארע, קלוג אויגן און מיט דעם שווארצן צען בערדל "אלא־פראנסע", האט גע־שוועבט א פריינטלאכער שמייכל. און יעדעס מאל, ווען עס פלעגט זיך דער דאזיקער שמייכל נעמען באוועגן שנעלער און ברייטער איבער זיין גאנצן פנים, אלעס פלעגט זיך דאן ביי אים שנעל באוועגן: אי די קליינע, ווייסע, כמעט פרויען הענט, מיט וועלכע ער פלעגט שטארק דריקן דעם גאסט'ס הענט, אי די פיס, מיט וועלכע ער פלעגט אונטער־שפרינגען, צוועמענדיק ביים גאסט זיין אויבער־ראק, זיין הוט, און א. וו. אי די פלייצעס, אי די האלז פון אונטער דעם הויכן, שטייענדיקן קראגן, אי דער קאפ מיט די שווארצע הויך־פארקאמטע האר, זיינע קארע, שמייכלענדיקע אויגן פלעגן דאן ארומשפרינגען פון איבער דעם גאסט'ס פנים ארום אין צימער, אקוראט ווי זיי וואלטן געווטס א פלאץ פאר'ן גאסט . . .

מאשא איז געווען פארנומען אין קיך. דאך פלעגט זי יעדע פינף מינוט אריינ־קומען אין פראנט־צימער, אום צו באגרי־סען זיך מיט די ניי־אנגעקומענע געסט. די בלאנדע האר זיינען ביי איר דעם דאזיקן אויגט געווען אביסל קאקעטיש פארקאמט, א ליבלאכער שמייכל האט געשטראלט אויף אירע ראזעווע ליפן און אין אירע בלויע אויגן. זי איז געווען אנ־געטאן אין א שווארצן זיידענער ק